

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 5

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 1106 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-mayda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Uy-joy qurilishi madaniyati, uning o'ziga xos xususiyatlari va tamoyillari.....	14
Davletov Islambek Xalikovich, Zikrullayev Valixon G'aybullayev o'g'li	
Hududlar investitsiya muhitini oshirish muammolari.....	20
Akbarov Bekmurod Miryakubovich	
Qoraqalpog'iston Respublikasi ellikqal'a tumanida turizm klasterini joriy qilish mexanizmi.....	26
Norchayev Asatullo Norbo'tayevich	
Small Business and Private Entrepreneurship is the Priority Direction of Our Country's Economy.....	34
Tulagan Tukhtaraliev, G'aniev Muhammadjon Xalilovich	
Resurs soliqlarini soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish.....	35
Tursunova Zulayxo Abdujobir qizi	
O'zbekistonda muqobil energiya manbalaridan foydalanish elektrotexnika sanoati rivojlanishining istiqboli sifatida.....	38
Uraimjonov Azizbek Raxmonjon o'g'li	
Oliy ta'limning raqobatbardoshligini ta'minlashda ta'lim sifatining mohiyati va asosiy tamoyillari (O'zbekiston misolida).....	44
Egamov Sevinchbek Maxsud o'g'li	
Financial Mechanisms of Supporting Textile Products Export.....	50
Gaybullayeva Gulbaxor Maxmudovna, Yakubova Ugiloy Mamasoliyevna	
O'zbekiston Respublikasida hududlarni mutanosib barqaror rivojlantirish masalalari va yechimlari.....	53
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida ayollar biznesini shakllantirish yo'llari.....	58
Ibodullayeva Malohat Sirojiddin qizi	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligini rivojlantirishning xorijiy tajribasi.....	61
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich	
Turizm sohasi rivojlanishining istiqbollari.....	65
Ergashev Rahmatulla Xidirovich, Jabborova Zuhra Abdig'ani qizi	
Jahonda kabel bozorini rivojlantirish xususiyatlari va tendensiyalari.....	72
Uralov Olimjon Mahammadjonovich	
Namangan viloyatida yoshlarning iqtisodiy faolligi ko'rsatkichlari dinamikasini tahlil qilish.....	76
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
Turizm sohasiga malakali kadrlar tayyorlashdagi muammolar va ularning yechimlari borasida tavsiyalar.....	81
A. I. Raxmatov	
Трансформация внешнеторговых связей Республики Узбекистана.....	87
Ахмедова (Жабборова) Нилуфар Икболжон кизи	
Korxonalarda investitsiyalarni moliyalashtirish manbalari va usullarining tahlili.....	92
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Turizmning mohiyati xususida nazariy yondoshuvlar va ularning tahlili.....	98
R. I. Pardayev	
Katta hajmga ega bo'lgan maxsus qurtxonalarda boqilayotgan ipak qurtlariga harorat va namlikni ta'siri.....	105
Raxmanova Xurinisho Egamovna	
Mahalliy byudjet daromadlarini shakllantirishda mahalliy soliqlar va soliqdan tashqari tushumlarning ahamiyati.....	109
Rajjaboyeva Dildora Zakirovna	
Banklarda stress-test asosida ESG-risklarni baholash.....	114
Nilufar Sharipova	
Yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda banklarda ekologik va ijtimoiy risklarni baholash va boshqarish tizimini joriy etishning ahamiyati.....	118
Karimov Shamsiddin Akram o'g'li	
Qimmatli qog'ozlarni qiymatini baholash usullari va modellari.....	126
Botirxo'ja Aziza Faxmuddin qizi	
Sanoat ishlab chiqarishda diversifikatsiyaning nazariy asoslari.....	131
Davronbek Sharibjonovich Raximov	
Mamlakatimizda innovatsiyalarni moliyalashtirishning amaldagi holati tahlili.....	137
Aminov Farrux Farxadovich	

Raqamli iqtisodiyotda moliyaviy hisobot tahlilini takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	142
G. J. Jumayeva	
Qurilish sohasida logistika tizimlariga zamonaviy texnologiyalar bilan ta'minlanganlarning amaliy jihatlari....	145
Mirsodiqov Abdulla Tursunaliyevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida inson kapitalini boshqarishdagi muammolar	151
Nematova Shaxlo Egamberdiyevna	
Aholi daromdlari va omonatlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	153
Xakimov Zohid Norbo'tayevich	
Tasvirlarga raqamli ishlov berish jarayonini intellektuallashtirish algoritmini yaratish.....	162
Zoirov O'lmas Erkin o'g'li	
Mintaqa iqtisodiyotida investitsiya faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini baholash	168
Chilmatova Dilnoza Abdurahimovna	
Возможности внедрения и развития исламских банковских продуктов в рынок Узбекистана.....	172
Иноятowa Камoла Фуркатовна	
Davlat xizmatchisi faoliyatida ijtimoiy javobgarlikning o'rni	176
X. X. Ikramov	
Korporativ boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o'ziga xos xususiyatlari	180
Abdug'aniyev Muhammadamin Abdug'affor o'g'li	
Hududiy kambag'allik chegaralarini aniqlashning ahamiyati (Qashqadaryo viloyati misolida).....	186
Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li, Alisher Yunusaliyevich Safarov	
Kichik biznesga mahalliy investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanishda franshizaning roli	193
Rabimqulov Sherzod Murtozayevich	
Tijorat banklarida marketing strategiyalaridan foydalanishning ilmiy-nazariy asoslari.....	197
Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich	
Davlat sherikchilik asosida maktab va maktabgacha ta'lim moliyashtirishligini o'ziga xos xususiyatligi.....	202
Boltaboev Murodbek Aybekovich	
Moliyaviy savodxonlikni rivojlantirish davr talabi	207
X. I. Boyev	
Banklarda chakana kreditlash turlari va ularni raqamli transformatsiya qilishning zarurligi	211
Axmedova Dilrabo Kurbondurdi qizi	
Rasmiy ish bilan bandlik – aholining munosib turmush darajasini ta'minlash demak.....	220
Farhod Bagibekovich Xalimbetov	
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i uchun qo'llaniladigan soliq imtiyozlarining amaldagi holati va tahlili.....	224
Valiyeva Sayyora Xushbaqovna	
Автомобильная промышленности развитых стран: становление, развитие, пути совершенствования.....	231
Назарова Раъно Рустамовна, Абдухамидова Мафтуна Турсуналт кизи	
Влияние цифровизации на внешнеэкономическую деятельность	236
Шермаматова Ирода Ойбековна, Тиллаев Хуршиджон Сулаймон ўгли	
ИИ в банковском бизнесе: ключ к конкурентной привлекательности	242
Фаттахова Муниса Абдухамитовна	
Tijorat banklari kapitalining iqtisodiy mazmuni va uning tarkibi	247
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
Особенности банковского кредитования и факторы препятствующие финансово-кредитной поддержке субъектов сферы туристических услуг.....	252
Розоков Мухаммадазиз Мансурович	
Factoring Operations in Banks.....	257
Boykabilova Iroda, Davronova Dilnoza Damirovna	
Moliyaviy sektordagi aksiyadorlik jamiyatlarining korporativ strategiyasini shakllantirishda risklarni bartaraf etish.....	261
Jaxongirov Rustam Jaxongirovich, Xo'jamurodov Asqarjon Jalolovich	
O'zbekistonning jozibador investitsiya muhitini yaratishda huquqiy asoslarni yanada takomillashtirishning ilmiy va amaliy zaruriyati	268
Oybek Elmuratov	
Qurilish materiallarini ishlab chiqarish korxonalarning boshqarish tizimini takomillashtirish.....	272
Uzakova Umida Ruzievna	

Tashkent Economy – Locomotive of the Country's Economy	278
Akramova Aziza Abduvohidovna, Maqsudov Bunyod Abdusamadovich	
O'zbekiston Respublikasida ishbilarmonlik turizmining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari	282
Musayeva Shoira Azimovna, Usmonova Difuza Ilhomovna	
Mintaqalar iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlashda investitsiyalardan samarali foydalanish mezonlari va ularni hisoblash usullari	288
Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Marketing strategiyasi: raqobatchilik sharoitida tadbirkorlik faoliyatini yuritishning rivojlantirilishi	292
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna, Matrizayeva Dilaram Yusubayevna	
Mahalliy budjetlar mablag'laridan samarali foydalanishni ta'minlashning eng asosiy istiqbolli yo'nalishi	299
S. Y. Ismoilova	
Atrof-muhitga zararsiz, tabiiy tarkibli korroziya ingibitorlari turlarini tahlil qilish	304
Qurbonova Firuza Solexovna	
Oliy ta'lim muassasalarida xarajatlar smetalari ijrosi hisobini yuritish tartibi	310
AbdulAziz Norqo'chqorov Ziyadullayevich	
Tijorat banklarining investitsion faoliyati samaradorligi va uni rivojlantirish yo'llari	316
Olimova Nodira Xamrakulovna	
Baholangan majburiyatlar hisobini takomillashtirish	328
Ochilov Farxodjon Shavkatjon o'g'li	
Qurilish-pudrat tashkilotlarida auditorlik tekshiruvida faoliyat uzluksizligini baholash	335
Tulovov Erkinjon To'liqin o'g'li	
Основные направления развития инвестиционной деятельности предприятий	339
Махкамова Надира Саидмуратовна	
Milliy statistika axborot tizimlarining funksional jihatlari va o'ziga xos xususiyatlarining tahlili	344
Otajonova Gulhayo Maqsud qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarish axborot tizimini modellashtirish	349
Xudoyorov Laziz Niyozovich, Ergashova Nargiza Boboxonovna	
Mamlakatimizda aksiz to'lanadigan tovarlarni soliqqa tortish usullari	355
Alimardonov Muxammadi Ibragimovich, Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	
Iqtisodiy rivojlanish sharoitida investitsiya loyihalarini jalb qilgan mablag'lar orqali moliyalashtirishning zarurligi	361
Amonova Dilafro'z O'tkurovna	
To'lov tashkilotlarini tashkil etishda xatarlarni boshqarish	366
Axmedov Miraziz Alisherovich	
Korxonada inson kapitalini rivojlantirish tizimi va konsepsiyasini takomillashtirish imkoniyatlari	371
Hamrokulov M. O.	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida kichik sanoat zonalari faoliyatining zarurligi va iqtisodiy-huquqiy maqomi	379
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich	
Bank tizimida marketing faoliyati orqali yangi innovatsion xizmatlarni joriy etishning zamonaviy holati	383
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
Экономическая сущность инновационной деятельности в банковском секторе	392
Шадиева Дилдора Хамидовна	
Yengil sanoat taraqqiyotining xitoy tajribasi va undan o'zbekistonda foydalanish imkoniyatlari	396
Jumaniyazova Feruza Rajabovna	
Tut parvonasi zararkunandasining biologik tarqalishi va zararini oldini olish choralari	406
Oybek Toshtemirovich Karimov	
Ijtimoiy adolat va ayollar huquqlari: kasbiy kamsitish	410
Iminova Nargizaxon Akramovna	
Ishsizlik nafaqalari tayinlash va xalqaro tajriba	416
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Takroriy ekinlar urug'ini to'g'ridan-to'g'ri nol ishlov berish orqali ekadigan qurilmaga tushadigan yuklamaning nazariy tadqiqoti	422
Abdullayev Baxodirjon Valijon o'g'li	
Banklarida jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish tizimining roli	426
Abdullayeva Dildora Qudratovna	

Biologik aktivlar hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartari asosida tashkil etishning uslubiy jihatlari	429
Adxamov Samariddin	
Barqaror iqtisodiy o'sishga erishishda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarning ahamiyati.....	434
Asqarova Mavluda Turabovna, Otajonova Charosxon Polvonquli qizi	
Ilmiy-innovatsion iqtisodiyotda suv xo'jaligini rivojlantirish muammolari, yechimlar va natijalar: fundamental asosda.....	439
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobini yuritishning milliy va xalqaro standartlari.....	445
Maxamadaliyeva MahliyoXon Maxamadmurod qizi	
Tijorat banklari aktivlari va ularni samarali boshqarish nazariy asoslari	452
Masharipov Maxmud Bekturdiyevich	
Tijorat banklarning moliyaviy faoliyatida yuzaga keladigan xavf-xatar va uning mohiyati	457
Rashidov Raximjon Iskandarovich, Abduraxmonov Anvar Akbar o'g'li	
Kichik sanoat zonalarini barpo etish va rivojlantirish omillari va hozirgi holatining tahlili	463
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
Moliyaviy menejment tizimi samaradorligini oshirishda raqamli marketing strategiyasidan foydalanish	470
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
O'zbekiston Respublikasi moliyaviy tizimida byudjetdan tashqari jamg'armalarning ahamiyati va o'rni	477
Babanazarova Gulzar Ziautdinovna, Ajibayeva Rauiya Maxsudovna	
Aholi daromadlarini oshirishda asalarichilikning o'rni	483
Xudayarova Zuxra Yuldashevna	
Цифровые и традиционные методы сбора информации в маркетинговых исследованиях: сравнительный анализ	486
Бекназова Комилахон Миркамол кизи	
Tijorat banklari faoliyatida iqtisodiy risklar va ularni nazariy asoslari.....	494
Burxonov Asliddin Asqar o'g'li	
Biznes tuzilmalarini diversifikatsiya qilish modellari va usullari hamda innovatsion rivojlanish strategiyalarining qiyosiy tavsifi.....	501
Matyoqubova Dilfuza Olimboyevna	
Тенденции развития пищевой промышленности Узбекистана.....	507
Назарова Раъно Рустамовна, Нигматуллаева Гульчехра Нуруллаевна	
Soliq-bojxona siyosatining dolzarb masalalari va ularni takomillashtirish yo'nalishlari.....	513
Usmonov Kaxramonjon Akbaraliyevich	
Статистический анализ факторов, влияющих на бренд молока и молочных продуктов в Узбекистане	517
Холдарова Фариза Тухтабаевна	
Правовое регулирование рынка цифровых активов и криптовалют.....	523
Якубова Ш. Ш., Рашидов Рахимжон Искандарович	
Efficiency of Internal Audit Service and Report Improvement: Control of Sanatorium-Wellness Institution	532
Shafkarov Fahriddin Khudaiberdievich	
Development of Digital TV Services in the Conditions of Digitalization of the Economy.....	538
Farhad Karimov	
Kichik biznes faoliyatida muhim muvaffaqiyat omillarini belgilashning ahamiyati va ularni baholash.....	542
Kabulova Nurgo'zal Umirbek qizi	
Barqaror iqtisodiy o'sishni ekonometrik tadqiq etish	545
Muminova Maxbuba Abduvafoyevna	
Korxonaning moliyaviy-xo'jalik faoliyati ko'rsatkichlarini baholash.....	552
Musurmonova Mahbuba Omonovna	
Tadbirkorlik subyektlari tashqi savdo faoliyatini ichki tartibga solishni takomillashtirishning ayrim jihatlari..	556
To'rayev Nurbek Muxammadovich	
Temir yo'l transportida xizmat ko'rsatish jarayonini rivojlantirishning retseptiv tahlili	561
Raxmonov G'ayrat Ismatulloyevich	
Strategik boshqaruv hisobi va uning uslubiyotini takomillashtirish masalalari.....	566
Sharipova Shoxida Abdinabiyevna	
O'zbekiston Respublikasida "yashil" iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlashning iqtisodiy mexanizmlari.....	571
Shodmonov Ruslan G'olib o'g'li	
Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishning kontseptual jihatlari	578
Sultanov Maxmud Axmedovich	

Tijorat banklari foydasini soliqqa tortishning ayrim me'yoriy-huquqiy asoslari.....	582
Turanov M. Sh.	
O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining rivojlanishida tijorat banklarining o'rni.....	590
Zubaydullayeva Zulayxo Karimovna, Kaxarova Dildora Erkinovna	
O'zbekistonda tayyor kiyimlar bozori ko'lamini oshirishda marketing strategiyalarining samaradorligi.....	600
Urazov Mansur Musurmanovich	
Yevropaga barqaror eksport va qishloq xo'jaligida yashil rivojlanish uchun Mosh bozori strategiyalarining ta'sirini baholash.....	603
Valiyeva Aziza Anvar qizi	
Rangli tasvirlarga raqamli ishlov berish jarayonlarini parallellashtirish.....	609
Xidirova Barchinoy Ilxomovna	
Korxonalarda ishchi personal ehtiyojlarini motivatsiyaga ta'siri.....	614
Aripov Oybek Abdullayevich, Axmedov Muzaffar Shokirjonovich	
Цифровые и традиционные методы сбора информации в маркетинговых исследованиях: сравнительный анализ.....	619
Бекназова Комилахон Миркамол кизи	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	627
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Positioning Textile Products in Competitive Strategy.....	630
Икрамова Нодира Бурхон кизи	
Sanoatni tarkibiy o'zgarishlar asosida maqbullashtirish va samaradorlik ko'rsatkichlarini prognozlash.....	635
Kasimov Azamat Abduraimovich	
O'zbekiston Respublikasi budjetini shakllanishida egri soliqlarni undirishning fiskal samaradorligi.....	642
Abdulxayeva Shahnoza Muxammadiyevna	
To'qimachilik klasterlari eksport salohiyatini boshqarish masalalari.....	649
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
Влияние плодородности почвы на урожайность хлопчатника в хлопково-текстильных кластерах Республики Каракалпакстан.....	654
Сагиева Молдир Оразбай кизи	
Оценка категории вейпов среди курильщиков электронных сигарет Узбекистана.....	659
С. М. Мирзалиев, М. О. Куролов, Г. К. Абдурахманова, Джуди Сметана, Крисси Льюис	
Jahon kabel bozorini tatbiq etish va rivojlantirish xususiyatlari.....	672
Uralov Olimjon Maxammadjonovich	
Moliyaviy hisobotlar va ularni tuzish va auditorlik tekshiruvdan o'tkazishning uslubiy jihatlarini rivojlantirish.....	677
Nomozova Qumri Isoyevna, Abdinazarov Samijon Abbos o'g'li, Jabbarov Azamat Murodullayevich, Boymurodov To'liqin Azamatovich	
Digital Transformation Implementation Directions and Instrument Analysis.....	684
Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich	
Understanding Financial Indicators and Their Strategic Utilization: Insights from Global Practices and Uzbekistan's Experience.....	688
Astanova Zarnigor Obid qizi, Tukhtabaev Jamshid Sharafetdinovich, Jurayev Xurshid Mamatkulovich, Ismatova Kamola Obid qizi	
Turizm xizmatlari eksportida zamonaviy texnologiyalar orqali xizmatlar sifatini oshirishning ahamiyati.....	694
Bakhromov Akmal Abduvahid o'g'li	
Sanoat korxonalarida personal mehnatini tashkil etishni optimallashtirish yo'llari.....	699
Dilovarxo'jayeva Dilnozaxon Shavkatxo'ja qizi, Rustamova Dilnoza Jamshid qizi, Axtamova Parizod Oybek qizi, Nuritdinova Maftuna Jahongirovna	
O'zbekiston Respublikasida pul-kredit siyosati instrumentlaridan foydalanish amaliyotini takomillashtirish..	705
Kaxarova Dilnoza Shavkatovna	
Bojxona faoliyatini transformatsiyalashda innovatsion boshqaruvni takomillashtirishga oid nazariy qarashlar.....	711
Ro'ziboyev Muhiddin Xushnudovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida aholining tadbirkorlik faolligini oshirish tendensiyalari.....	714
Xudayarova Maftuna Shavkatovna	
O'zbekiston qishloq xo'jaligini rivojlantirishda xorijiy va mahalliy investitsiyalarning o'rni.....	721
Yusupov Komaliddin Baxtiyor o'g'li	

Факторы успеха в управлении инвестициями промышленных предприятий	725
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Issues of minimizing risks related to mortgage lending of commercial banks of the republic of Uzbekistan	730
Kulliev Istam Yangimurodovich	
O'zbekiston Respublikasida nomoddiy aktivlar hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari talablari asosida tashkil etish xususiyatlari	739
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Tijorat banklari faoliyatida risklarni pasaytirish yo'llari.....	744
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboyevich	
Investitsiyalar – moliyaviy barqarorlik kafolati.....	750
Xaydarov Nizamiddin Xamrayevich	
Современные подходы к управлению системой заработной платы и льгот в условиях рыночной экономики	755
Дониерова Фотимабону Алишер кизи	
Atrof-muhit muhofazasida xulq-atvor iqtisodiyotining roli	763
Djalilov Farxod Abduganiyevich	
Eco-Paths of Uzbekistan: How Corporate Social Responsibility in Tree Planting and Transport Infrastructure is Paving the Way For Sustainable Futures.....	767
Oybekov Shohjahon Akmal o'g'li, Alfira Sofia, Yangiboyev Sirojiddin Jo'ramurodovich	
Oliy ta'lim xizmatlar bozorida raqamli marketingning ahamiyati.....	775
Ruziyeva Shaxlo Raupovna	
Sanoatning kon-geologiya korxonalari iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash xususiyatlari.....	780
Xotamov Javohir Abdusharop o'g'li	
Qishloq xo'jaligi agrotexnologiyalarni tijorat banklari orqali kreditlash yo'llari	785
Isakov J. Ya.	
Savdo korxonalarini rivojlantirishda tijorat banklarining ahamiyati va ularni takomillashtirish istiqbollari.....	792
Aktamov Abduvali Abdug'ani o'g'li	
Ekologik muammolar va "yashil" iqtisodiyot.....	798
Axunova Shohista Nomanjanovna, Maxkamova S. Sh.	
Rivojlangan mamlakatlar tajribasida umidsiz soliqlar qarzini hisobdan chiqarish tartiblari va uni amaliyotda qo'llash masalalari.....	802
G'aybullayev Abdunabi Abduvohid o'g'li, Usubjanov Shavkat Sidiqjanovich, Abdulazizov Baxodirjon Muhammadzohid o'g'li	
Qishloq xo'jaligida qiymat yaratish zanjirini raqamli texnologiyalarni qo'llash asosida takomillashtirish	806
Iroda Turdibayevna Kudratova	
Soliq hisobi va tahlilini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari.....	812
Jumayev Umid Nazarovich, Xo'jayev Sadridin Mamatmurotovich, Gapparov Zokirjon Bozorovich	
Biznesni raqamlashtirishning iqtisodiy mazmuni va biznes transformatsiyasining nazariy asoslari.....	816
Mamajonov Fayzullo Abdusamatovich	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanishning xorijiy tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari	820
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning ahamiyati va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri.....	828
Maxmudaliyeva Manzuraxon Raxmon qizi	
Globalshuv sharoitida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash masalalari	831
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li, Xakimov Javohir Hamza o'g'li, Turganbaev Nursultan Bayram o'g'li, Masharipov Rasulbek Jo'rabekovich, Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Davr xarajatlari va audit hisobini takomillashtirish.....	837
Quliyev Komiljon Shuxratovich, Ismatov Shohislom Nabi o'g'li, Qilichov Chingiz Ne'mat o'g'li, Shukurov Nurbek Akbarovich	
Innovatsion ta'lim texnologiyalarining mohiyati va nazariy asoslari.....	840
R. K. Ollaberganova	
Mamlakatda moliya bozorini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari.....	845
Rizayeva Laylo Patxulla qizi, Boboqulova Shaxlo Turg'in qizi, Aminjonova Nozima Naimjonovna	
Qishloq xo'jaligida pillachilik biznesini rivojlantirish sharoitlari va imkoniyatlardan samarali foydalanish tahlili	850
Turgunov Odilbek Maripovich	
Hudud investitsion faolligini oshirishda marketing strategiyalaridan samarali foydalanish yo'llari	857
Achilov Abrorjon Niyatqobilovich, Ergashev Alijon Hojimatovich	

Инструменты финансового рынка в сокращении уровня бедности в экономике Республики Узбекистан.....	861
Саиткулова Матлуба	
“Yashil” iqtisodiyot, ekologiyalashtirish va barqaror rivojlanish integratsiyasi: barqaror kelajakni ta’minlashga kompleks yondashuv.....	866
Tadjibayev Zakir Malikovich	
O‘zbekistonda iqtisodiy faollikni ta’minlashga qaratilgan fiskal va monetar siyosatlarining hozirgi holati.....	871
Xudeybergenova Nigora Turgunbayevna	
Davlat budjetida g‘azna ijrosining o‘rni.....	878
Jo‘rayeva Mohinur Norqul qizi, Axmedova Yashnar Abdulla qizi, Nosirova Jamila Akbarovna	
Davlat budjeti daromadlarining ijrosi va nazorati.....	882
G. M. Samandarova	
Sanoat korxonalarida intellektual resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish mexanizmi.....	887
Q. A. Odinayev	
Tools of State Policy for Sustainable Development of Social Infrastructure in Uzbekistan.....	892
Abbasov Baurjan Madiyarovich, Navik Istikomah, Se M.Si, Nasriddinov Fazliddin	
Некоторые вопросы инноваций в развитии банковской деятельности.....	898
Джураев К. Т.	
Применение цифровых технологий в противодействии финансовым мошенничествам	905
Гадаев Исмат Ядгарович	
Turizm sohasida kadrlar tayyorlashga ilmiy-nazariy yondashuvlar va kadrlarning zamonaviy kompetensiyalari	909
Yuldasheva Dilnoza Ulug‘bekovna	
Tijorat banklarining passiv operatsiyalarini samarali boshqarishni takomillashtirish.....	913
Sarimov Shaxbozali Soatali o‘g‘li	
Kichik biznes subyektlari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar hajmi tahlili	919
Suvonov Ibrohim Izbasarovich, Yoqubjonov Azizjon Qobiljon o‘g‘li	
Pulga talab va taklifni statistik prognozlash masalalari	923
Ibrohimov Muhammadjon Abdullajanovich	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini rivojlantirishda soliq tizimi.....	928
Akbarov Akramjon Ibroximjonovich	
Kichik biznes subyektlari faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanishni takomillashtirish usullari	932
To‘rayeva Nafisa Odiljonovna	
Behavioral Theory of the Firm	938
Egamberdieva Oydin Abror kizi	
O‘zbekiston hududlarida turizm turlarini rivojlanish orqali bandlik darajasini oshirish.....	944
Bolqiboyeva Ug‘iloy Bolqiboy qizi	
Mintaqa soliq tizimida yashirin iqtisodiyot ta’sirini baholash omillari	949
Eshniyazova Yulduz Yuldashbayevna, Sapayev Maxsudbek Karimovich	
Sug‘urtaning iqtisodiyotdagi o‘rni va uning rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar	953
Iminov Toxirjon Karimovich	
O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish mexanizmini takomillashtirish	957
Malikova Shoiray Baxtiyorovna	
O‘zbekiston tikuv-trikotaj korxonalarining xalqaro bozorlardagi mavqeyini oshirish yo‘llari.....	962
Vafoyeva Dilafruz Ikromovna	
Kichik biznes sohasini istiqboldagi rivojlanishida davlat siyosati.....	968
Abdug‘aniyev Murodjon Shavkat o‘g‘li	
Innovative Development of Business Activity.....	972
Son of Otakhanov Sardorbek Makhammadali	
Aholi bandligini oshirishda xususiy tadbirkorlikning o‘rni.....	976
Mamajonova Gulbaxor Toxirjon qizi	
Turizm sohasida logistikani rivojlantirish masalalari	980
Muxtorova Indirabonu Yasharbek qizi	
Marketing logistikasining zamonaviy yondashuvlari.....	985
Pardayev Sherzod Xolmurodovich	

Raqamli transformatsiya sharoitida jamoat tashkilotlarini boshqarishni takomillashtirishga oid nazariy qarashlar	991
Raxmonov Abduxalil Rasulovich	
O'zbekistonda barqaror rivojlanish maqsadlarini amalga oshirishda iqtisodiy ko'rsatkichlar tahlili.....	995
Shodiyev Xurshedjon Karimovich, Ibragimov Elmurod Gulboynor o'g'li, Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich, Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash infratuzilmasini rivojlantirishning innovatsion mexanizmini takomillashtirish	1000
Shomurodova Mahliyo G'ulomjonovna	
2020–2030-yillarda O'zbekiston Respublikasini “yashil” energiya bilan ta'minlash uchun olib borilayotgan islohotlar	1004
Tojiyev Bilol Abdirosulovich, Azimov Erkin Umidovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni takomillashtirish asosida inson kapitalini rivojlantirish	1009
Ubaydullayev G'ayrat Zuvaytovich	
Ways to improve internal audit in enterprises in the digital economy	1014
Kodirova Zulhumor Namazovna	
Investment Management is an Important Factor of Economic Development	1019
Yuldasheva G. A., Ziyayev Dilshodjon	
Tadbirkorlik kambag'allikni qisqartirish asosiy omilidir	1022
Aliyev Akmal, Bozorova Ozoda Raximovna	
Kichik biznesni mahalliy darajada boshqarish holatini baholashda mavjud iqtisodiy salohiyatni hisobga olgan holda yondashish uslubiyoti.....	1026
Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich	
Формирование механизмов стратегического управления развития химической отрасли.....	1033
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini samarali tashkil etish mezonlari va omillari.....	1038
Z. Abdikarimova, S. Madaminov	
Особенности банковского кредитования и факторы препятствующие финансово-кредитной поддержке субъектов сферы туристических услуг	1042
Каримова Азиза Махомадризовна, Розоков Мухаммадазиз Мансурович	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda kichik biznesning amaliy ahamiyati	1047
Mamajanova Gulbaxor Toxirjon qizi, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Milliy innovatsion tizimning shakllanishida oliy ta'lim muassasalarining innovatsion rivojlanish prinsiplari...	1052
Nishonov Dilshod Shamsiddinovich	
Oliy ta'limda o'quv jarayonini samaradorligini oshirishda multimediya texnologiyalaridan foydalanish.....	1058
Saydullayeva Saodat Abdumajidovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini rivojlantirishda mikromoliyalash-tirishning xususiyatlari	1063
Tojiyev Javlonbek Rustamovich	
O'zbekiston Respublikasi fiskal siyosatining siklik xususiyatini aniqlash masalalari	1067
Sheraliev Javoxirbek Jaxongir o'g'li	
O'zbekistonda reklama faoliyatini tashkil etishning huquqiy asoslari.....	1073
Samadov Asqarjon Nishonovich	
To'qimachilik klasterlari eksport salohiyatini oshirish yo'llari.....	1079
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
Повышение эффективности использования местных налогов и сборов в Кашкадарье	1084
Зохидов Шахзод Шавкат угли	
Tadbirkorlik tavakkalchiligini sug'urtalash tizimi.....	1087
Sabirova Asal Shuhratovna	
Innovatsion bank mahsulotlarini tashkil etishda xorijiy mamlakatlar tajribasi va raqamli transformatsiyaning roli.....	1091
Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li	
Hududiy turizm xizmatlarining mohiyati, zaruriyati va ahamiyati	1099
Toshmamatova Marjona Olimjon qizi	

INNOVATION BANK MAHSULOTLARINI TASHKIL ETISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJIRIBASI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING ROLI

ORCID: 0009000024001989

Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Moliya fakulteti 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Raqamli transformatsiya jarayonida innovatsion bank mahsulotlarini tashkil etish muayyan maqsadlar va strategiyalarni talab qiladi. Innovatsion bank mahsulotlarini tashkil etishda, bozorni o'rganish va tahlil qilish asosida mijozlar ehtiyojlari, raqobat muhiti va texnologiya tendentsiyalarini tushunish uchun bozor tadqiqotlarini o'tkazish hamda qaysi innovatsion mahsulotlar eng ko'p talab qilinishini aniqlash lozim. Jamoani shakllantirish orqali innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqish va amalga oshirish bo'yicha mutaxassislar guruhini tuzish. Kompleks yondashuvni ta'minlash uchun unga bankning turli bo'limlaridan vakillarni birlashtirish zarur. Strategiyani ishlab chiqish natijasida maqsadlar, erishish usullari va harakatlar rejasini aniqlash orqali raqamli transformatsiya strategiyasini ishlab chiqish hamda innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqishga alohida e'tibor berish muhim maqsadlardan hisoblanadi.

Kalit so'zlar: innovatsion bank, masofaviy bank xizmatlari, super-app texnologiyalari, scoring, bank infratuzilmasi, masofadan turib identifikatsiyalash, mijoz, bank-moliya, infokiosklar, PayPal, internet-banking xavfsizligi, raqamli transformatsiya, chakana bank xizmatlari, naqd pul.

Abstract: Organization of innovative banking products in the process of digital transformation requires specific goals and strategies. When creating innovative banking products, it is necessary to conduct market research to understand customer needs, competitive environment and technological trends based on market research and analysis, and to determine which innovative products are most in demand. Formation of a group of specialists for the development and implementation of innovative products by forming a team. In order to ensure comprehensive cooperation, it is necessary to attach representatives from different departments of the bank. As a result of the development of the strategy, the development of the digital transformation strategy by determining the goals, methods of achievement, and the action plan, as well as paying special attention to the development of innovative products, are important goals.

Key words: innovative bank, remote banking services, super-app technologies, scoring, banking infrastructure, remote identification, customer, bank finance, infokiosks, PayPal, internet banking security, digital transformation, retail banking services, cash.

Аннотация: Организация инновационных банковских продуктов в процессе цифровой трансформации требует конкретных целей и стратегии. При создании инновационных банковских продуктов необходимо на основе исследований и анализа рынка проводить исследования рынка, чтобы понять потребности клиентов, конкурентную среду и технологические тенденции, а также определить, какие инновационные продукты наиболее востребованы. Формирование команды специалистов для разработки и внедрения инновационных продуктов путем формирования команды. Чтобы обеспечить всестороннее сотрудничество, к нему необходимо присоединить представителей разных подразделений банка. В результате разработки стратегии важными целями являются разработка стратегии цифровой трансформации путем определения целей, методов достижения и плана действий, а также уделения особого внимания разработке инновационных продуктов.

Ключевые слова: инновационный банк, дистанционное банковское обслуживание, технологии супер-приложений, скоринг, банковская инфраструктура, удаленная идентификация, клиент, банковские финансы, инфокоски, ПайПал, безопасность интернет-банкинга, цифровая трансформация, розничные банковские услуги, касса.

KIRISH

O'zbekiston bank amaliyotida informatsion oqimlarning tezlik bilan harakatlanayotganligi innovatsion bank mahsulotlarini takomillashtirish zaruratini keltirib chiqaradi. Shu o'rinda, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi "2020–2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida" gi PF-5992-son Farmonida bank tizimiga zamonaviy servis yechimlari asosida axborot texnologiyalarini, moliyaviy texnologiyalarni keng joriy etish, axborot xavfsizligini lozim darajada ta'minlash, shuningdek, moliyaviy xizmatlar ko'rsatishda inson omili ta'sirini kamaytirish bo'yicha tezkor chora-tadbirlar ko'rish talab etilmoqda, shuningdek, banklar biznes-modellarining korporativ mijozlarga xizmat ko'rsatishga yo'naltirilganligi, nobank moliya tashkilotlari, innovatsiyalar va axborot tizimlarining sust rivojlanganligi sababli moliyaviy ommaboplikning past darajadaligi. Natijada, boshqa mamlakatlarda jismoniy shaxslar va korporativ mijozlarga ajratilgan kreditlar bir me'yorda taqsimlangan bir vaqtda, mamlakatimizda jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlar jami kredit portfeli hajmining 19 foizini, korporativ mijozlarga ajratilgan kreditlar esa 81 foizni tashkil etmoqda (Farmon 2020). Shu jumladan, raqamli texnologiyalarga asoslangan innovatsion bank mahsulotlari turlarini yanada kengaytirish borasidagi belgilangan vazifalar bugungi kundagi dolzarb vazifalardan hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida innovatsion bank mahsulotlarini ko'rsatish yildan-yilga rivojlanib borayotgan bo'lsa-da, bu borada muammolar yo'q deb bo'lmaydi. Innovatsion bank mahsulotlarida yuzaga kelgan muammolarni bartaraf etish va dasturda qulayliklar yaratish orqali mijozlar sonining ortishiga erishish mumkin. Tijorat banklarida innovatsion bank mahsulotlarini rivojlantirishga bir qancha omillar ham ta'sir ko'rsatadi. Shunga qaramasdan, O'zbekiston bank tizimida ham innovatsion bank mahsulotlarini rivojlantirish borasida bir qancha me'yoriy-huquqiy hujjatlar ishlab chiqildi, yana jadal ishlar olib borilmoqda. Bugungi kunda banklar mijozlarining soni ortib borishi, ko'plab mijozlarni jalb qilish va ularga ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini oshirish natijasida o'z daromadlarini ham ko'paytirish uchun harakat qilmoqdalar.

O'zbekiston bank tizimida innovatsion bank mahsulotlaridan foydalanish bilan bog'liq ba'zi asosiy muammolar quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

1. **Xavfsizlik va ma'lumotlarni himoya qilishning etarli emasligi:** innovatsion bank mahsulotlari kiberhujumlar va fribgarliklarga qarshi himoyasiz bo'lishi mumkin, bu esa shaxsiy ma'lumotlarning tarqalishiga va moliyaviy yo'qotishlarga olib kelmoqda.
2. **Foydalanish qiyinligi:** ba'zi mijozlar yangi texnologiyalar va interfeyslardan foydalanishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin, bu esa mahsulotning noto'g'ri ishlashiga va noto'g'ri tushunilishiga olib keladi.
3. **Cheklangan qamrov:** ba'zi innovatsion bank mahsulotlari faqat ma'lum hududlarda yoki ma'lum mijozlar guruhlari uchun mavjud bo'lishi mumkin, bu esa bunday mahsulotlarning mavjudligi va ishlatilishini cheklaydi.
4. **Kutilmagan to'lovlar va to'lovlar:** ba'zi innovatsion bank mahsulotlaridan foydalanish to'lovlar yoki xizmatlar uchun to'lovlar uchun kutilmagan qo'shimcha xarajatlarga olib kelmoqda.
5. **Tanlovni cheklash:** ba'zi mijozlar innovatsion banklarda har doim ham mavjud bo'lmagan mahsulotlar va xizmatlarning ko'proq tanlovi tufayli an'anaviy bank mahsulotlarini afzal ko'rishlari mumkin.

Umuman olganda, innovatsion bank mahsulotlari mijozlar uchun yangi imkoniyatlar va qulayliklarni taklif qilsa-da, ular muvaffaqiyatli foydalanish uchun banklar va mijozlarning e'tiborini talab qiladigan bir qator muammolarga duch kelishi mumkin. Xususan, rivojlangan mamlakatlar tajribasidan shuni ko'rish mumkinki, bugungi kunda moliyaviy xizmatlar bozorida innovatsion bank mahsulotlarining sifati mijozlarga xizmat ko'rsatishda raqobat kurashining muvaffaqiyatini belgilab beradi.

Bugungi kunda jahon bank-moliya tizimida internet orqali amalga oshiriladigan innovatsion bank xizmatlarda axborot xavfsizligiga nisbatan kuzatilayotgan eng asosiy tahdidlardan biri elektron raqamli imzoning (ERI) o'g'irlanishi bilan bog'liq. Ya'ni, zararli dasturlar yordamida tizimga ulanadi va mijozlarning elektron imzo kalitlari o'g'irlanadi. Bu muammo internet orqali bank mahsulotlarini ko'rsata boshlaganidan buyon mavjud bo'lib kelgan bo'lsada, oxirgi vaqtlarda jahonning qator banklari ushbu shaklda amalga oshirilgan qallobliklarga duch kelganlarida, ayniqsa, katta dolzarblik kasb etdi.

Ushbu muammoni hal qilish uchun tadqiqot davomida quyidagicha savollarga javob topish talab qilinadi:

- innovatsion bank mahsulotlarini tijorat banklarining tutgan o'rni hamda banklarning amaldagi holatini tahlil qilish tartibini aniqlash;

- mamlakatimiz tijorat banklarida innovatsion bank mahsulotlarining tutgan o'rnini takomillashtirishni kompleks tahlil qilish tartibi;
- tijorat banklari tizimida innovatsion bank mahsulotlarining tutgan o'rnini takomillashtirish me'zonlarini aniqlash;
- O'zbekiston tijorat banklari faoliyatida innovatsion bank mahsulotlarini baholash yo'llarini ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda innovatsion bank mahsulotlarini yetkazib berish va iste'mol qilish borasida shuningdek, texnologik rivojlanish natijasida biznes, bank va moliya tizimi muhitida katta o'zgarishlar ro'y bermoqda. Bank xizmatlar bozorida ham internet va mobil texnologiyalarni qo'llash hamda ulardan foydalanish banklarning xizmat ko'rsatish tarixida misli ko'rilmagan o'zgarishlarga olib kelmoqda. Ko'p sonli elektron kanallar orqali innovatsion bank mahsulotlarini rivojlantirish mijozlarga qo'shimcha qulayliklar taqdim etish imkonini berdi. Bugungi kunda rivojlangan davlatlar bank tizimida ko'plab moliyaviy xizmatlarning ortib borishi innovatsion bank mahsulotlarining ahamiyatini yanada oshirmoqda, natijada butun dunyo bo'ylab yirik banklar tomonidan bank mahsulotlarining turli xil variantlari onlayn rejimda taqdim etilmoqda.

Tadqiqotlar ko'rsatishicha, quyidagi bosqichlarda innovatsion bank mahsulotlari nazariyasi rivojlangan.

1960–1980-yillar innovatsion bank mahsulotlari nazariyasi rivojlanishining boshlang'ich bosqichi hisoblanadi. Bu paytda X.Duglas Michigan universitetining “Kreditlash sohasidagi bank siyosati” (X.Duglas, 1971), D.Revel Uels universitetining “Raqobat va bank faoliyatini boshqarish” (D.Revel, 1978), Sh.Dereyning “Britaniya banklari strategiyasi va xalqaro raqobat” asari (Sh.Derey, 1977) hamda G.Brayanning “Bank sohasidagi raqobat” tadqiqoti (G.Brayan, 1970) chop etiladi. Yuqorida qayd etilgan ilmiy ishlar bank mahsulotlari bozori va uning bank xizmati segmentini o'rganishga bag'ishlangan.

1980–2000-yillarni innovatsion bank mahsulotlari nazariyasi rivojidagi ikkinchi bosqich deb hisoblash mumkin. Ushbu davr alohida mamlakatlar kredit-moliya tizimlari faoliyati o'ziga xos xususiyatlarini hamda bank kapitali globallasuvi va markazlashuvi bank mahsulotlari bozoriga ta'siri ehtimoliy oqibatlarini tadqiq etishga urinishlar sifatida tavsiflanadi (Z.Mamadiyorov, 2018).

“Moliyaviy supermarket” va “moliyaviy butik” g'oyasi hamda tor yo'nalishga ixtisoslashgan banklarning universal banklar qatoriga qo'shilishi dolzarb ahamiyat kasb etdi. Ssuda kapitali bozoridagi xizmatlar, elektron xizmatlar keng tarqaldi, banklarning birlashishi va mijozlar sonining keskin oshishi holatlari ko'paydi (O.Alqoriyev, 2011). Bu boradagi mashhur tadqiqotlar orasida D.Jentlening “Moliyaviy xizmatlar industriyasi” (D.Jentle, 1993), J.Sinkining “Tijorat banklarida moliyani boshqarish” (J.Sinki, 1994), P.Rouzning “Bank menejmenti, moliya mahsulotlarini taqdim etish” (P.Rouz, 1995) kabi ishlarni qayd etish mumkin. Bank mijozlari uchun innovatsion bank mahsulotlaridan foydalanish imkoniyati yaratildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada bank tizimida innovatsion bank mahsulotlarini takomillashtirish ko'lamini kengaytirish jarayonida yuzaga keladigan iqtisodiy munosabatlar tanlangan.

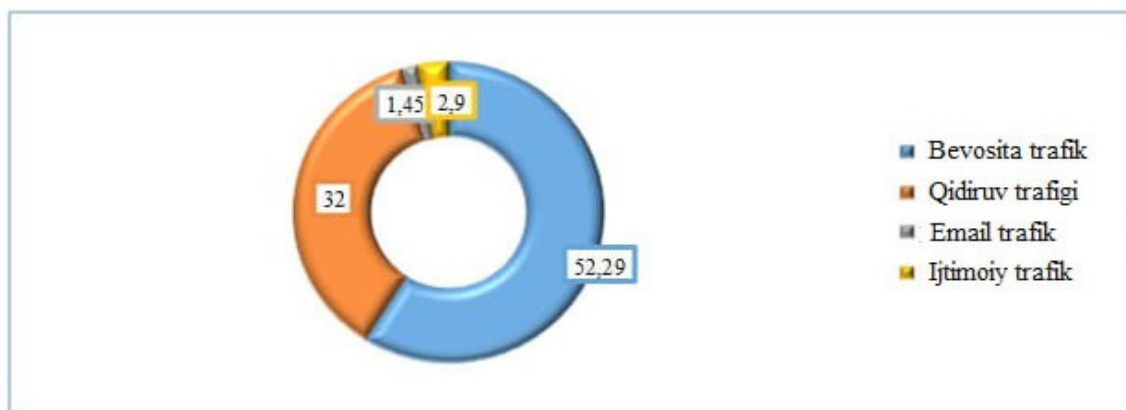
NATIJA VA MUHOKAMA

Raqamli transformatsiya jarayonida innovatsion bank mahsulotlarining iqtisodiyotda tutgan o'rnini takomillashtirish hamda uning samaradorligini oshirishni bo'yicha ishlab chiqilgan ilmiy yondashuvlar, mualliflik yondashuvlari amaliy faoliyatga tadbiiq etilishi mumkin. Tadqiqot natijalari raqamli transformatsiya jarayonida innovatsion bank mahsulotlarining bank tizimida tutgan o'rnini takomillashtirish yuzasidan me'yoriy-huquqiy hujjatlar ishlab chiqishda foydalanish mumkin.

Raqamli transformatsiya jarayonida innovatsion bank mahsulot va xizmatlar bozorida yuz berayotgan transformatsion jarayonlar, fikrimizcha, quyidagi asosiy bosqichlar orqali ifodalanadi:

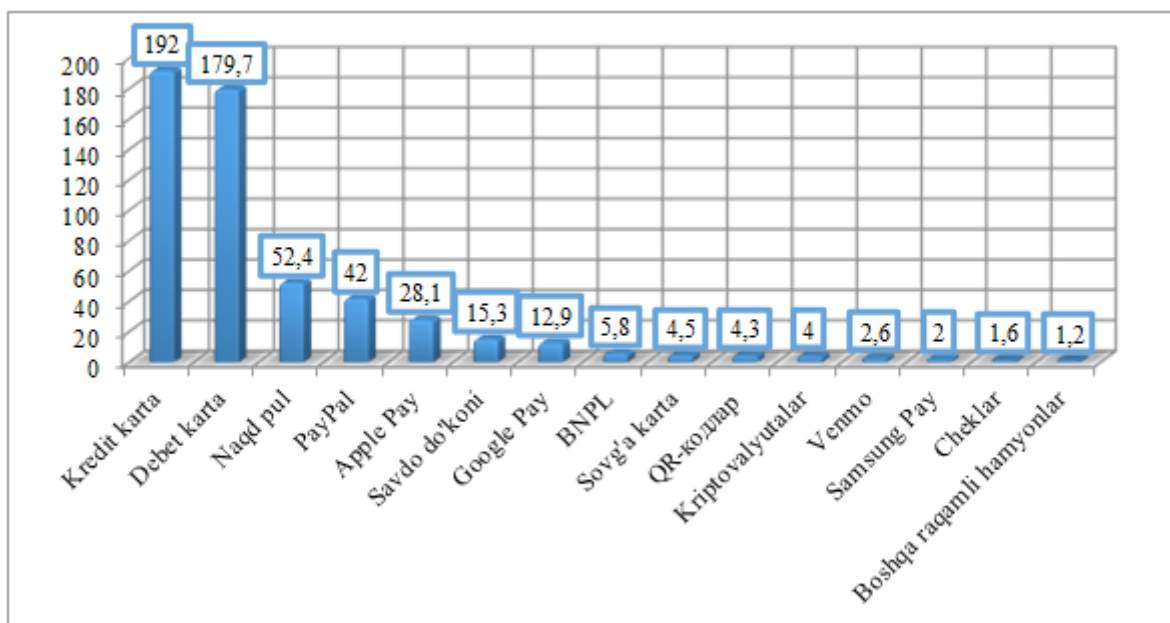
1-bosqich. Chakana bank xizmatlarini ko'rsatishga ixtisoslashgan va bank litsenziyasiga ega bo'lgan tashkilotlar tomonidan mobil ilovalardan foydalanish ko'lamining kengayib borishi.

Chakana xizmatlarga ixtisoslashgan banklarning rasmiy saytlariga tashrif darajasi bo'yicha Revolut, Monzo va N26 yetakchilik qilishlari aniqlangan. Shu o'rinda qayd etish lozimki, Instagram, Facebook, Twitter va LinkedIn, shuningdek, Youtube videoxostingi orqali bank xizmatlarini sotish kanallarini shakllantirish masalasiga e'tibor qaratilmoqda. Xususan, oylar kesimida eng yirik o'sish sur'atlari Instagram (2,3 foiz), Facebook (1 foiz), Twitter (0,7 foiz) va LinkedIn (2,9 foiz) kuzatilgan.

1-rasm: Chakana bank xizmatlarini taklif etishda qo'llanilayotgan trafiklar¹ (foizda)

2-bosqish. Ijtimoiy to'lovlar sohasining keskin rivojlanib borishi. "Forrester"² kompaniyasi tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarga ko'ra, ijtimoiy to'lovlar sohasida bir qator o'zgarishlar yuz berayotganligidan dalolat beradi. PayPal, Venmo ilovasi, Apple Cash, Square Cash App mobil ilovasi orqali taklif etilayotgan integratsiyalangan to'lov paketlari tijorat banklarining to'lovlar bozoridagi jiddiy raqobatchilariga aylanishini ta'minlab bermoqda. Ammo shunga qaramasdan, bank kartalari va naqd pul orqali amalga oshirilayotgan operatsiyalar ustuvorlik kasb etmoqda.

2-rasm: AQSh hududida to'lov shakllari bo'yicha iste'mol to'lovlarining o'rtacha oylik hajmi³ (mlrd. AQSh dollarida)

"PYMNTS analitik markazi"⁴ tadqiqotlariga ko'ra, iste'molchilar mobil hamyonga nisbatan kontaktless kartalarni afzal ko'rishmoqda. Berilgan ma'lumotlarga ko'ra, AQShda har to'rtinchi xaridor birlamchi mahsulotlarni internet orqali sotib olishgan.

3-bosqish. P2P-tranzaksiyalar segmentida raqobat kurashining keskinlashishi. P2P-tranzaksiyalarni amalga oshirishga ko'maklashadigan texnologiyalarni ishlab chiqaruvchi fintex kompaniyalar bilan raqobat afzalliklarini yaratish uchun AQSh besh yirik banki pul o'tkazmalarining Zelle platformali servisini ishlab chiqib, P2P-tranzaksiyalar sohasida muayyan muvaffaqiyatga erishdi. Ammo PayPal, Venmo va Cash App Block tomonidan qo'shimcha funksionallarning taklif etilishi (xususan, S2B-to'lovlari) banklar uchun qo'shimcha muammolarni yuzaga keltirmoqda.

1 Muallif hisob-kitoblari.

2 <https://www.forrester.com/report/predictions-2022-payments/RES176306> - ma'lumotlari asosida tayyorlangan.

3 <https://www.pymnts.com/topic/retail/> - ma'lumotlari asosida tayyorlangan.

4 <https://www.pymnts.com/> - ma'lumotlari asosida tayyorlangan.

4-bosqish. Super-app texnologiyalarining joriy etilishi. Bugungi kunda dunyoning yetakchi banklari tomonidan faol o'rganilayotgan masalalardan biri Super-app (mijoz uchun zarur bo'lgan funksiyalarni yagona interfeysda yig'ish) shakllantirish hisoblanadi. Mazkur masalaning yillik hisobot va biznes rejalarda qayd etish holatlari 2019–2021-yillar davomida 640 foizga ko'paygan. Mazkur yo'nalishdagi asosiy muammo mijozlarning talabi bilan bog'liq. Bank ilovalari murakkab tarkibiy tuzilmaga ega, ammo mijozlar aksariyat holatlarda balansni tekshirish, to'lovlarni amalga oshirish va to'lovlar tarixi kabi funksiyalardan foydalanishadi xolos. Shuning uchun mobil ilovalarni boshqa platformalarga integratsiyalashtirishda 4-5 API qo'llaniladi.

Xorijiy mamlakatlarda bank infratuzilmasi rivojlanishiga faqatgina texnik va texnologik rivojlanishgina emas, balki aholining moliyaviy savodxonligi oshishi, o'zi uchun qulay bank xizmatlaridan samarali foydalana olishi ham turtki bo'lgan. "2016-yilda "PewResearchCentre" tomonidan o'tkazilgan tadqiqotga ko'ra, AQSh aholisining bank operatsiyalarini amalga oshirishda 51 foizi mobil bankingdan, 50 foizi elektron bankingdan foydalansa, Xitoy va Koreya aholisining 50 foizi ushbu xizmat turlaridan foydalanadi. Bu esa aholining bank interaktiv xizmatlariga bo'lgan talabi yuqoriligini bildiradi. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, "2011–2014-yillarda bank xizmatlaridan foydalanuvchilar va banklarda o'z hisob raqamlariga ega jahon aholisi soni 700 mln.ni tashkil etdi"⁵.

Bank mijozlari 51 foizdan 62 foizgacha oshdi, bunga bank xizmatlari, texnologiyalar va bank infratuzilmasining rivojlanishi sabab bo'ldi. Har 100 ming aholiga to'g'ri keluvchi bank filiallari soni Koreyada 272 ta, Yaponiyada 127,8 tani tashkil etadi. Yaponiya bankomatlari soni va xizmatlari jihatidan yetakchi hisoblanib, 2012-yildan boshlab, biometrik ma'lumotlar asosida ishlovchi bankomatlar tizimi ishga tushirildi. Har 100 ming aholiga to'g'ri keluvchi bank filiallari soni Yaponiyada 34,10 ta, Buyuk Britaniya 25,8 ta, Hindistonda 14,7 ta to'g'ri keladi. Hindistonning "ICICIBank" mijozlar soni 25 mln.ga yetdi. Hindistonning yirik banklari "Bank of Baroda", "Bank of India" ning 3100 ta filiali, "Andhra Bank"ning 22 ta shaharda 1500 ta filiali mavjud, bankomatlar soni esa 50 mingtani tashkil etadi"⁶. Yuqorida keltirilgan banklar "90 mln. dan ortiq mijozlarga xizmat ko'rsatadi.

Bugungi kunda "Buyuk Britaniya, Italiya, Germaniya, AQSh, Koreya, Yaponiya singari mamlakatlar aholisi masofaviy bank xizmatlaridan foydalanish darajasi 55 foizdan 98 foizgachani tashkil etishi natijasida Italiyaning "Unicredit" guruhining 2018-yilga kelib 800 ta bo'limi qisqardi. 2012-yilda "Bank of America"ning filiallari soni 800 taga qisqardi. "JP Morgan" tahlilchilari bu borada olib borgan tadqiqotlarida investorlar xarajatlarni qisqartirgan holda kapitalni raqamli iqtisodiyotga yo'naltirishning afzalligi asoslandi. Shuningdek, Germaniyaning "Deutsche Bank" 1 mlrd. yevroni 2018-2024 yillarda raqamli banking 72 xil turdagi xizmatlarini rivojlantirishga yo'naltirish rejalashtirgan. Bunga sabab, agar banklar raqamli bankingga investitsiya ajratmas ekan, ular asosiy daromadini 30-35 foiz yo'qotishi mumkin degan taxminlar ilgari surilgan"⁷.

O'sish iqtisodiyotidagi mamlakatlarda "bank infratuzilmasi 1990-yillarda Rossiya, Xitoy, Belarus kabi mamlakatlar bank tizimiga kirib kelgan. O'zbekiston, Qozog'istonda esa 2005-yildan boshlab zamonaviy bank xizmat turlari, texnologik rivojlanishi, shu bilan birga bankomatlar, plastik kartochkalar bilan hisob-kitoblarni amalga oshirish ommalashgan"⁸.

AQSh, Xitoy va Yaponiya mamlakatlarida bank infratuzilmasining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi birinchi omil innovatsion texnologiyalarning bank tizimiga joriy etilgani bo'lsa, ikkinchi omil aholi moliyaviy savodxonligining yuqoriligi sanaladi. "Ushbu davlatlar ilk bora bank tizimiga "raqamli bank"ni joriy etdi va ushbu tizimdan foydalanuvchilar soni 55 foizdan 90 foizgachani tashkil etmoqda. Xitoyda nafaqat banklar orqali to'lov, balki mobil to'lov tizimi ham yuqori darajada rivojlangan. Xitoyda "Ali pay", "We chat pay", "Union Pay Quick Pass" to'lov tizimi bozorda yetakchi bo'lib, "Ali pay"dan foydalangan holda amalga oshirilgan to'lovlar 90 foizni tashkil etadi. Plastik kartochkalar orqali savdo tarkibida – kredit kartalar orqali to'lovlar hajmi 60 foizga, debit kartalar orqali to'lovlar 40 foizga yetgan"⁹.

Rivojlangan va o'tish iqtisodiyotidagi mamlakatlar tajribasi ko'rsatdiki, "bank infratuzilmasining rivojlanishida asosiy e'tibor xizmatlarni va texnologiyani rivojlantirishga qaratilgan. Bank infratuzilmasining rivojlanishiga yo'naltirilgan investitsiyalar banklarga yangi texnologiyalarni jalb etish orqali yangi xizmat turlari kengayishi va mijozlar bazasi oshishiga olib kelgan. Yevropa va AQSh banklari investorlari o'z mablag'larining 91 foizini bank faoliyati samaradorligini oshirishda infratuzilmaga investitsiya kiritishga sarflamoqda"¹⁰. Bugungi kunda doimiy tarzda foydalanib kelinayotgan xizmat turlarining o'rnini raqamli banking xizmat turlari egallamoqda. Chunki banklar xizmat turlarini takomillashtirmas ekan, ularning daromadi va mijozlar soni keskin qisqarib borishini xorij tajribasi ko'rsatib bermoqda.

5 www.worldbank.com - ma'lumotlari asosida tayyorlangan.

6 XVF – ma'lumotlari asosida tayyorlangan. <http://data.imf.org>

7 XVF – ma'lumotlari asosida tayyorlangan. <http://data.imf.org>

8 XVF – ma'lumotlari asosida tayyorlangan. <http://data.imf.org>

9 The Goldman Sachs Group, Inc. Future of Finance: The Rise of China FinTech. August 7, 2017

10 https://www.mastercard.com/content/dam/mccom/gateway/documents/MC_WhitePaper_GlobalPaymentsPlaybook_202201_v3_Reduced.pdf

Pandemiya bank mijozlarini an'anaviy filiallardan raqamli kanallarga o'tishini rag'batlantirdi. "Boston Consulting Group (BCG)ning chakana bank faoliyati bo'yicha o'tkazgan so'rovnomasiga ko'ra, 16 ta yirik bozorda respondentlarning o'rtacha 13 foizi pandemiya davrida birinchi marta onlaynbanking xizmatidan foydalangan (mobil banking orqali o'rtacha 12 foiz) va ayrim bozorlarda bu foiz ancha yuqori. Xitoyda pandemiya davrida mobil bankingdan foydalanish 30 foizga, Janubiy Koreyada 21 foizga, Ispaniyada 14 foizga, AQSh va Italiyada 13 foizga va boshqa davlatlarda ham sezilarli o'sish kuzatildi. Pandemiya davrida naqd pulsiz to'lovlar ham sezilarli ravishda ortdi. Respondentlarning 20 foizdan ortig'i internet-banking va mobil ilovalar kabi raqamli to'lov yechimlaridan foydalanishni ko'paytirganini, 10% dan ortig'i esa kredit va debet kartalari haqida shunday fikr bildirdi. So'nggi vaqtlarda ayniqsa pandemiya davridan so'ng bank filiallar faoliyati bo'yicha turli biznes tahlillarni o'tkazishni talab etmoqda. BCG so'rovnomasiga ko'ra pandemiya davrida bank filiallaridan foydalanish 12 foizga, pandemiya davridan so'ng 26 foizga qisqarganini ko'rsatdi" (B.Bloching, 2015).

Raqamli bo'lmagan banklar tez orada yangi va tajribali foydalanuvchilar filiallarga tashrif buyurishdan ko'ra onlayn-banking va raqamli bank xizmatlarini tanlashlari turli muammolarni keltirib chiqaradi. Risk shundaki, raqamli texnologiyalardan xabardor bo'lgan mijozlar raqamli jihatdan rivojlangan amaldagi raqobatchi banklarga yoki innovatsion rivojlangan banklarga o'tib ketishlari mumkin. Raqamli bankni rivojlantirish bo'yicha xalqaro tajribani o'rganish shuni ko'rsatadiki, raqamli bank iste'molchi, investor va bankning o'zi nuqtai nazaridan zamonaviy imkoniyatlar to'plamiga ega bankdir.

Dunyoning yetakchi ekspertlarining prognozlariga ko'ra, "2025-yilga kelib jahon iqtisodiyotining chorak qismidan ko'prog'i raqamli bo'ladi va iqtisodiyotni raqamlashtirish texnologiyalarini joriy etish davlat, biznes va jamiyatning samarali hamkorlik qilishiga imkon beradi"¹¹. 15 dan ortiq mamlakatlar milliy raqamlashtirish dasturlarini amalga oshirmoqda: Daniya, Norvegiya, Buyuk Britaniya, Kanada, Germaniya, Saudiya Arabistoni, Hindiston, Rossiya, Xitoy, Janubiy Koreya, Malayziya, Singapur, Avstraliya, Yangi Zelandiya va Qozog'iston. Xitoy Internet Plyus dasturida raqamli sanoatni an'anaviy tarmoqlar bilan birlashtiradi (- jadval).

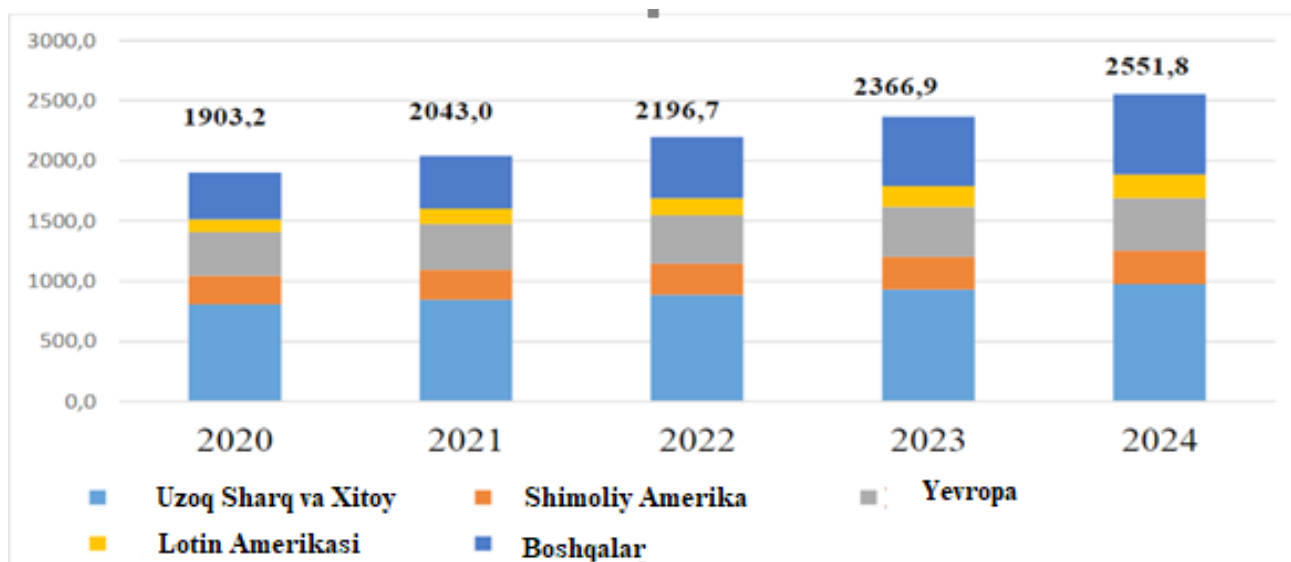
1-jadval: 2022-yilda mijozlar bazasi hajmi bo'yicha dunyoning yetakchi raqamli banklari¹²

No	Banklar	Bosh kompaniya	Mamlakatlar	Mijozlar soni (million)
1	ING Diba	ING Group	Germaniya	8,5
2	Capital One 360	Capital One Financial	AQSH	7,8
3	USAA Bank	USSA	AQSH	7,0
4	FNBO Direct	First National of Nebraska	AQSH	6,0
5	Rakuten Bank	Rakuten	Yaponiya	5,0
6	Tinkoff Bank	-	Rossiya	5,0
7	TIAA Direct	TIAA-CREF Trust Company	AQSH	3,9
8	Discover Bank	Discover Financial Services	AQSH	3,5
9	Alior Bank	-	Polsha	3
10	DKB AG	-	Germaniya	3

Statista bozorlari va iste'molchilari uchun xalqaro biznes platformasiga ko'ra, onlayn-banking va mobil banking xizmatlaridan foydalanish 2020-2024 yillarda barqaror o'sib boradi va Osiyo bozori eng yirik hisoblanadi. 4.19-rasmdan ko'rinib turibdiki, 2020-yilda uzoq Sharq va Xitoy 800 milliondan ortiq faol onlayn bank foydalanuvchilariga to'g'ri keladi. Bu ko'rsatkich 2024 yilga kelib deyarli bir milliardga yetishi kutilmoqda.

11 Технологии финансовых услуг в 2022 году и в дальнейшем: революционные перемены [Электронный ресурс] // PricewaterhouseCoopers.–Режим доступа: https://www.pwc.ru/ru/banking/publications/_FinTech

12 Технологии финансовых услуг в 2022 году и в дальнейшем: революционные перемены// PricewaterhouseCoopers.–Режим доступа: https://www.pwc.ru/ru/banking/publications/_FinTech

3-rasm: 2020–2024-yilgacha bo'lgan faol onlayn bank foydalanuvchilari soni o'sishi dinamikasi va prognozi¹³ (mln. kishi)

Shuningdek, 6.-rasm ma'lumotlaridan ko'rinadiki, 2020-yilga kelib dunyo bo'ylab 1,9 milliardga yaqin odam onlayn-bank xizmatlaridan faol foydalangan bo'lsa, 2024-yilga kelib bu raqam 2,5 milliardga yetishi prognoz qilinmoqda. Shuning uchun, agar banklarning mijozlar bazasining o'sishi foydaning asosiy omillaridan biri ekanligini hisobga olsak, banklar bozor sharoitlari va mijozlar ehtiyojlariga nisbatan moslashuvchan bo'lishi kerak.

Innovatsiyalarning ta'siri qo'llanmaning biznesni boshqarish uslubi va jarayonlarini, xususan, mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini qayta ko'rib chiqishga tayyorligiga bog'liq. Ushbu tashabbuslar birinchi navbatda banklarda innovatsion texnologiyalarni takomillashtirish, aholining barcha qatlamlari kirishi uchun yangi raqamli xizmatlarni ishlab chiqish va banklarni universal moliya institutlari sifatida rivojlantirishga qaratilgan. Banklar moliya institutlari sifatida bozor iqtisodiyotida jamg'arma va investitsiyalarni samarali taqsimlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi va butun moliyaviy tuzilmaning barqarorligi uchun muhimdir. Shuning uchun ular bir vaqtning o'zida iqtisodiyot bilan birgalikda isloh qilishlari va moslashuvchan vositalarga ega bo'lishlari kerak. Raqamlashtirish iqtisodiyotning zamonaviy o'ziga xos xususiyati bo'lganligi sababli, bank sektori iqtisodiyotning bir qismi sifatida ham zamonaviy talablarga javob berishi kerak, chunki rentabellik darajasi va banklarning faoliyati bevosita makroiqtisodiy oqibatlariga olib kelishi mumkin.

XULOSA

“Bank xizmati” va “bank mahsuloti” tushunchalarining paydo bo'lishi bank operatsiyalarini optimal darajada bajarishga ko'makchi bo'lib, ko'plab iqtisodchilarning e'tiborini tortmoqda, ular tomonidan turlicha talqin etilmoqda. Yaratilgan, ishlab chiqilgan va sotilgan innovatsion bank mahsulotlari bank operatsiyalari bilan birgalikda bank mahsulotini yaratadi. Innovatsion bank mahsulotlarining paydo bo'lishi va davriy rivojlanishi yoki axborot texnologiyalarining taraqqiy topishi natijasida innovatsion bank xizmat turlarining ortib borishi kuzatildi. Xususan, kompyuter, smartfon, maxsus interaktiv televizor va boshqa texnologiyalarning yaratilishi sababli, ular imkoniyatlaridan banklarda foydalanish natijasida innovatsion bank mahsulotlarining turlari ortib bordi. Zamonaviy axborot texnologiyalari, yangi innovatsion bank mahsulot va xizmatlarining joriy etilishi O'zbekiston bank tizimida ham bank xizmatlari bozori kengayishiga sharoit yaratmoqda. O'zbekistonda bozor iqtisodiyoti munosabatlari rivojlangani sari tijorat banklari ham chakana amaliyotlar, mijozlarga taqdim etiladigan xizmat turlarini oshirish orqali o'z faoliyatini diversifikatsiyalashga erishmoqda. Har bir yangi axborot texnologiyalar imkoniyatlari va to'lov tizimi bilan bog'liq innovatsion g'oyalarning bank tizimiga targ'ib qilinishi banklarda yangidan-yangi xizmatlar paydo bo'lishiga olib kelmoqda. Bundan tashqari, innovatsion mahsulotlar umuman iqtisodiyotni rivojlantiradi, chunki ular aholining moliyaviy savodxonligini oshirishga, tadbirkorlik va investitsiyalarni rag'batlantirishga yordam beradi. Shu sababli, innovatsion bank mahsulotlari va xizmatlarini ishlab chiqish har qanday zamonaviy bankning muvaffaqiyatli faoliyatining asosiy elementidir.

¹³ <https://www.statista.com>

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 5-noyabrda "O'zbekiston Respublikasining Markaziy Banki to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-580-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 12-sentyabrda "Respublika bank tizimini yanada rivojlantirish va barqarorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3270-son Qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 23-martda "Bank xizmatlari ommabopligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3620-sonli Qarori.
4. Иванов А. Банковские услуги: зарубежный и российский опыт. М.: Финансы и статистика, 2002.
5. Douglas X. Banking policy in the field of lending. - M.: Slovo, 1971. - 508 p.
6. Mamadiyarov Z.T. Tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarining evolyutsiyasi va rivojlanish bosqichlari (xalqaro tajriba) // "Xalqaro moliya va hisob" ilmiy elektron jurnali. № 6, noyabr-dekabr, 2018-yil, 11 b.
7. Electronic Banking Group Initiatives and White Papers. - Basel Committee for Banking Supervision. - Basel, October 2000. - 27 p.
8. Devlin, J.F. (1995), "Technology and innovation in retail banking distribution", International Journal of Bank Marketing, Vol. 13 No. 4, pp. 19-25.
9. Aliqoriyev O.F. Tijorat banklarida moliyaviy xizmat turlarini rivojlantirish yo'nalishlari. iqt. fan. nom. ... diss. Avtoreferat – Toshkent, 2011. – 28 b.
10. www.sciencedirect.com - ilmiy tadqiqotlar haqida ma'lumotlar taqdim etuvchi xalqaro ilmiy elektron baza rasmiy veb-sayti;
11. www.scopus.com - ilmiy tadqiqotlar haqida ma'lumotlar taqdim etuvchi xalqaro ilmiy elektron baza rasmiy veb-sayti;
12. www.corporatefinanceinstitute.com – xalqaro korporativ moliya va moliyaviy institutlar bo'yicha tadqiqotlar olib boruvchi onlayn provayder rasmiy veb-sayti;
13. www.statista.com - statistik ma'lumotlar taqdim etuvchi xalqaro veb-sayt;
14. www.imv.uz O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi rasmiy veb-sayti;
15. www.cbu.uz O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki rasmiy veb-sayti.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.